



KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 18.5.2011
KOM(2011) 275 wersja ostateczna

2011/0129 (COD)

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

ustanawiające normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw

{COM(2011) 274}
{COM(2011) 276}
{SEC(2011) 580}
{SEC(2011) 581}

UZASADNIENIE

1. KONTEKST WNIOSKU

Niniejszy wniosek stanowi element pakietu legislacyjnego zmierzającego do wzmocnienia praw ofiar w UE, który obejmuje oprócz tego dwa następujące elementy: komunikat w sprawie wzmocnienia praw ofiar w UE oraz wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie wzajemnego uznawania środków ochronnych w sprawach cywilnych.

Komisja Europejska uznała kwestię ochrony ofiar przestępstw oraz ustanowienie minimalnych norm w oparciu o program sztokholmski i powiązany z nim plan działania¹ za jeden ze strategicznych priorytetów². We wspomnianych dokumentach przyznano ofiarom istotne miejsce w unijnej agendzie oraz stanowczo podkreślono potrzebę i zamiar ustanowienia zintegrowanego i skoordynowanego podejścia do ofiar, zgodnie z konkluzjami Rady ds. WSiSW z października 2009 r.³.

Unia Europejska wyznaczyła sobie za cel utrzymywanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, którego fundament stanowi zasada wzajemnego uznawania wyroków i innych orzeczeń organów sądowych wydanych w postępowaniach cywilnych i karnych na terytorium Unii. Celem „Sprawozdania na temat obywatelstwa” Komisji z dnia 27 października 2010 r.⁴ jest likwidacja przeszkód w realizacji praw przez obywateli poprzez nadanie konkretnej treści indywidualnym prawom przyznanym na szczeblu UE. Odzwierciedleniem tego podejścia jest wzmocnienie praw ofiar, łącznie ze wzmocnieniem praw procesowych podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym.

Unia Europejska podjęła już działania w sprawie praw ofiar w postępowaniach karnych w formie decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym. Chociaż osiągnięto postępy w tej dziedzinie, cele decyzji ramowej Rady nie zostały w pełni zrealizowane.

Także Parlament Europejski wezwał Radę do przyjęcia całościowych ram prawnych zapewniających ofiarom przestępstw jak najszerszą ochronę⁵. W swojej rezolucji z dnia 26 listopada 2009 r.⁶ w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet Parlament wezwał państwa członkowskie do poprawy ich przepisów i polityk krajowych w celu zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet oraz do działań służących zaradzeniu przyczynom przemocy wobec kobiet, w tym poprzez zastosowanie środków zapobiegawczych, jak również wezwał Unię do zagwarantowania prawa do pomocy, ochrony i wsparcia wszystkim ofiarom przemocy. Także w deklaracji 19 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wezwano państwa członkowskie do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zapobiegania przemocy w rodzinie i karania takich czynów, jak również do wspierania i ochrony ofiar takiej przemocy.

¹ Dz.U. C 115 z 4.5.2010, s. 1. COM(2010) 171.

² COM(2010) 623.

³ 2969. posiedzenie Rady WSiSW, 23.10.2009, 14936/09 (Presse 306).

⁴ Sprawozdanie na temat obywatelstwa UE – 2010 r. usuwanie przeszkód w zakresie praw obywatelskich UE, COM(2010)603.

⁵ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 7 maja 2009 r. w sprawie rozwoju obszaru sprawiedliwości UE w sprawach karnych (INI/2009/2012).

⁶ P_TA(2009)0098.

Współpraca sądowa w sprawach karnych w Unii opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i innych orzeczeń sądowych. Wzajemne uznawanie może skutecznie funkcjonować jedynie w atmosferze zaufania, kiedy to nie tylko organy sądowe, lecz wszystkie podmioty zaangażowane w wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych jak również osoby mające w nim słuszne interesy mogą mieć zaufanie co do adekwatności przepisów każdego państwa członkowskiego oraz co do tego, że będą one prawidłowo stosowane. W sytuacji, w której ofiary przestępstwa nie podlegają tym samym normom minimalnym w całej UE, takie zaufanie może być mniejsze ze względu na obawy co do sposobu traktowania ofiar lub różnice w przepisach proceduralnych.

Wspólne normy minimalne powinny spowodować zwiększenie zaufania do systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych wszystkich państw członkowskich, co z kolei powinno doprowadzić do skuteczniejszej współpracy wymiarów sprawiedliwości w atmosferze wzajemnego zaufania, jak również do propagowania kultury praw podstawowych w Unii Europejskiej. Powinny one również przyczynić się do zmniejszenia przeszkód w swobodnym przepływie obywateli, ponieważ takie wspólne normy minimalne powinny mieć zastosowanie do wszystkich ofiar przestępstw.

Spójność z pozostałymi obszarami polityki i celami Unii

Niniejszy wniosek ma na celu zapewnienie poszanowania szerokiego zakresu potrzeb ofiar przestępstw, co wiąże się z koniecznością uwzględnienia szeregu innych polityk UE, oraz do zaspokojenia tych potrzeb. W szczególności ochrona praw ofiar stanowi kluczowy element szerokiego zakresu unijnych polityk i instrumentów dotyczących handlu ludźmi, wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, przemocy wobec kobiet, terroryzmu, przestępczości zorganizowanej oraz egzekwowania wykroczeń drogowych.

Wniosek zostanie oparty na następujących obowiązujących instrumentach, stanowiąc ich uzupełnienie: dyrektywa Rady 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar⁷, dyrektywa Rady w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej⁸, będąca obecnie przedmiotem negocjacji, oraz decyzja ramowa Rady 2002/475/WSiSW w sprawie zwalczania terroryzmu⁹, zmieniona decyzją ramową Rady 2008/919/WSiSW z dnia 28 listopada 2008 r.¹⁰. Ustanowi on normy minimalne w zakresie praw ofiar, które poprawią ogólne środowisko ochrony ofiar w prawie i polityce UE. Chociaż szczególne instrumenty dotyczące, przykładowo, aktów terrorystycznych, handlu dziećmi, ich wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania oraz pornografii dziecięcej, uwzględniają szczególne potrzeby niektórych grup ofiar określonych rodzajów przestępczości, niniejszy wniosek określi horyzontalne ramy w celu uwzględnienia potrzeb wszystkich ofiar przestępstw, niezależnie od rodzaju przestępstwa oraz okoliczności jego popełnienia. Przepisy niniejszego wniosku są spójne z podejściem przyjętym w wyżej wymienionych obszarach polityki.

Niniejsza dyrektywa nie wpłynie na przepisy zawarte w innych aktach UE, które w sposób bardziej szczegółowy ujmują kwestię specyficznych potrzeb szczególnie narażonych ofiar. W

⁷ Dz.U. L 101, s. 1.

⁸ Dz.U. L [...] z [...], s. [...].

⁹ Dz.U. L 164 z 22.6.2002, s. 3.

¹⁰ Dz.U. L 330 z 9.12.2008, s. 21–23.

szczególności dorosłe ofiary handlu ludźmi korzystają ze środków ustanowionych w dyrektywie Rady 2011/36/UE, które odpowiadają środkom ustanowionym w art. 12, art. 20 lit. b) oraz art. 21 ust. 3 lit. a), c) i d) niniejszej dyrektywy; dzieci będące ofiarami handlu ludźmi korzystają ze środków ustanowionych w dyrektywie Rady 2011/36/UE, które odpowiadają środkom ustanowionym w art. 12, art. 20 lit. b), art. 21 ust. 2 lit. a), b) i c), art. 21 ust. 3 oraz art. 22 niniejszej dyrektywy; dzieci będące ofiarami niegodziwego traktowania i wykorzystywania w celach seksualnych korzystają ze środków ustanowionych w dyrektywie Rady [...] [...] /UE w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, które odpowiadają środkom ustanowionym w art. 12, art. 20, art. 21 ust. 2 lit. a), b) i c), art. 21 ust. 3 oraz art. 22 niniejszej dyrektywy;

Ofiary terroryzmu skorzystają z ulepszonych mechanizmów pozwalających określić ich potrzeby, informować je o przebiegu postępowania oraz udzielić im odpowiedniej ochrony w jego trakcie. Podobnie w przypadku ofiar wypadków drogowych (choć w działaniu nie uwzględniono wszystkich szczególnych potrzeb takich ofiar), pogłębienie świadomości oraz poprawa postaw kulturowych praktykujących prawników w połączeniu z odpowiednią oceną pomoże w zaspokojeniu potrzeb tych ofiar, w szczególności na etapie poprzedzającym ustalenie konkretnego przestępstwa.

Ponadto zgodnie z podejściem przyjętym wobec ofiar handlu ludźmi, wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz pornografii dziecięcej, wniosek będzie w spójny sposób uwzględniał specyficzne potrzeby szczególnie narażonych ofiar.

Sięgając w przyszłość, przewidziano także działania w stosunku do szczególnych kategorii ofiar, takich jak ofiary terroryzmu oraz przestępczości zorganizowanej. W szczególności konieczna będzie analiza obecnych luk w systemie ochrony ofiar terroryzmu w celu poprawy sytuacji ofiar terroryzmu w Europie.

Obowiązujące przepisy w dziedzinie, której dotyczy wniosek

- Handel ludźmi, dziedzina w której ochrona praw ofiar została wprowadzona dyrektywą Rady 2011/36/UE, ze szczególnym naciskiem między innymi na dzieci, które szczególnie łatwo padają ofiarą handlu¹¹;
- Niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, seksualne wykorzystywanie dzieci i pornografia dziecięca – wniosek dotyczący nowej dyrektywy uwzględnia szczególne potrzeby dzieci będących ofiarami tych przestępstw¹²;
- Unijna agenda praw dziecka, określająca kluczowy cel lepszego uwzględnienia potrzeb dzieci w systemach wymiaru sprawiedliwości; należy ograniczyć negatywne doświadczenia dziecięcych ofiar uczestniczących w postępowaniu karnym oraz przyznać im możliwość odgrywania aktywnej roli w tym postępowaniu¹³;
- Dyrektywa Rady 2004/80/WE odnosząca się do kompensaty dla ofiar przestępstw, mająca ułatwić dostęp do kompensaty w sytuacjach transgranicznych¹⁴;
- Zwalczanie przemocy wobec kobiet, jako jeden ze strategicznych priorytetów strategii w zakresie równości płci na lata 2010–2015 oraz jeden z ważnych punktów programu Daphne III¹⁵;
- Ochrona praw ofiar terroryzmu¹⁶.

2. WYNIKI KONSULTACJI Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI ORAZ OCENY SKUTKÓW

Standardy Komisji w zakresie konsultacji zostały spełnione. Eksperti z różnych środowisk, w tym przedstawiciele rządów, organów ścigania, organizacji pozarządowych, organizacji międzynarodowych i uniwersytetów wzięli udział w szczegółowych dyskusjach na temat planów legislacyjnych w ramach przygotowywania oceny skutków towarzyszącej niniejszemu wnioskowi.

Komisja zleciła analizę zewnętrzną, by wesprzeć przygotowywanie oceny skutków oraz drugą analizę w celu zbadania wariantów dotyczących szczególnego celu polegającego na

¹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW.

¹² Wniosek dotyczący dyrektywy w sprawie zwalczania seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych oraz pornografii dziecięcej, uchylającej decyzję ramową 2004/68/WSiSW

¹³ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów, Agenda UE na rzecz praw dziecka, COM(2011) 60, 15.2.2011.

¹⁴ Dyrektywa Rady 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnosząca się do kompensaty dla ofiar przestępstw (Dz.U. L 261 z 6.8.2004, s. 15).

¹⁵ Komunikat Komisji Europejskiej do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn (2010–2015), COM(2010) 491

¹⁶ Decyzja ramowa Rady 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu zmieniona decyzją ramową Rady 2008/919/WSiSW z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz.U. L 330 z 9.12.2008, s. 21–23).

zapewnieniu, by osoba, która zyskała ochronę dzięki nakazowi ochrony nie traciła tej ochrony wskutek podróży lub przeniesienia się do innego państwa członkowskiego¹⁷. Wykorzystano również wyniki dwóch badań statystycznych: analizy zewnętrznej w ramach której skonsultowano się z 384 przedstawicielami rządu i sektorów pozarządowych, otrzymując 119 odpowiedzi, oraz projektu Victims in Europe¹⁸, w ramach którego otrzymano 97 odpowiedzi na kwestionariusz dotyczący wdrażania w zakresie prawnym oraz 218 na kwestionariusz organizacyjny.

Podczas przygotowywania oceny skutków Komisja przeprowadziła konsultacje społeczne, w których uczestniczyć mogli wszyscy członkowie społeczeństwa, jak również organizacje rządowe i pozarządowe, gromadząc opinie na temat działań, które UE powinna podjąć w celu poprawy sytuacji ofiar przestępstw. W ustanowionym terminie nadsyłania odpowiedzi Komisja otrzymała ich 77.

W dniach 18-19 lutego 2010 r. odbyło się spotkanie ekspertów akademickich, organizacji pozarządowych i państw członkowskich, po czym w dniu 14 kwietnia miało miejsce kolejne Forum ds. Wymiaru Sprawiedliwości.

Oprócz konsultacji bezpośrednich Komisja oparła się na szeregu analiz i publikacji¹⁹.

W ocenie skutków stwierdzono, że konieczne jest zastąpienie decyzji ramowej z 2001 r. nową dyrektywą zawierającą konkretne zobowiązania w zakresie praw ofiar. Po przyjęciu przepisów należy zastosować praktyczne środki ułatwiające ich transpozycję. Byłby to pierwszy krok w tym kierunku, po czym przewiduje się dalsze analizy i działania, w szczególności w odniesieniu do kompensat i pomocy prawnej dla ofiar.

3. ASPEKTY PRAWNE WNIOSKU

Szereg przepisów decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym zostało zachowanych w ich pierwotnej formie lub też zostało zmienionych wyłącznie w zakresie niezbędnym dla zapewnienia jasności przepisów. Przykładowo art. 9, 12, 14, 15, 16 i 25 proponowanej dyrektywy odpowiada art. 3, 6, 9, 11 i 12 decyzji ramowej. W poniższych komentarzach skoncentrowano się na tych artykułach, które wprowadzają istotne zmiany do decyzji ramowej.

Artykuł 2 – Definicje

Dyrektywa służy zapewnieniu, by wszystkie ofiary przestępstw korzystały z norm minimalnych w całej UE. W szczególności dyrektywa przewiduje zapewnienie wsparcia i ochrony członkom rodziny ofiary, ponieważ takie osoby są często także poszkodowane wskutek przestępstwa oraz mogą być narażone na wtórną wiktymizację, jak również na wiktymizację lub zastraszenie ze strony przestępcy lub jego współników. Wszystkie przepisy

¹⁷ Hess Burkhard, „Feasibility Study: The European Protection Order and the European Law of Civil Procedure”, wkrótce dostępne na stronie: http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm.

¹⁸ APAV/Victim Support Europe, projekt „Victims in Europe” 2009 (zwany dalej „sprawozdaniem APAV,,).

¹⁹ Zob. np. sprawozdanie APAV; The Implementation of the EU Framework Decision on the standing of victims in the criminal proceedings in the Member States of the European Union, Lizbona 2009; Bułgarskie Centre for the Study of Democracy, projekt PIERWSZY: Member States' legislation, national policies, practices and approaches concerning the victims of crime, Sofia 2009.

dyrektywy mają zastosowanie także do członków rodziny ofiary, która zmarła na skutek przestępstwa, ponieważ osoby te mają szczególne, słuszne interesy w postępowaniu wykraczające poza te, które mają członkowie ofiar, które przeżyły, i są często uznawani za przedstawicieli ofiar.

Artykuły 3, 4, 5 i 6 – Prawo do informacji oraz prawo do rozumienia i bycia zrozumianym

Artykuły te mają zapewnić otrzymywanie przez ofiary dostatecznych informacji w zrozumiałej formie, by umożliwić im skorzystanie w pełni z przysługujących im praw oraz zagwarantować im poczucie, że są godnie traktowane. Informacje te powinny być dostępne od momentu, w którym ofiara składa zawiadomienie o przestępstwie, jak również być udzielane regularnie podczas postępowania karnego, stosownie do postępów sprawy. Ofiary powinny otrzymywać wystarczająco szczegółowe informacje, by mogły podejmować świadome decyzje co do udziału w postępowaniu oraz sposobu korzystania z ich praw, w szczególności decyzję, czy wystąpić o kontrolę decyzji o odmowie ścigania.

Może istnieć wiele różnych przyczyn powodujących, że ofiara ma problemy ze zrozumieniem informacji podanych w standardowej, pisemnej formie. W szczególności ofiara może nie rozumieć języka, w którym informacje te zostały sporządzone, mogą istnieć też inne czynniki, takie jak wiek, stopień dojrzałości, potencjał intelektualny i stan emocjonalny, poziom umiejętności czytania oraz wszelkie rodzaje niepełnosprawności, takie jak upośledzenie wzroku lub słuchu, które utrudniają lub uniemożliwiają zrozumienie przez ofiarę informacji. Dlatego też informacje powinny być w możliwie najszerszym zakresie dostarczane w wielu różnych formach, by uwzględnić te czynniki.

Artykuł 7 – Prawo dostępu do usług wsparcia dla ofiar

Artykuł ten służy zapewnieniu ofiarom dostępu do usług wsparcia polegających na dostarczaniu informacji i porad, wsparcia emocjonalnego i psychologicznego oraz praktycznej pomocy, które często mają kluczowe znaczenie dla rehabilitacji ofiar i pomagają im w radzeniu sobie z następstwami przestępstwa oraz stresem związanym z wszelkimi formami postępowania karnego.

Wsparcie powinno być dostępne jak najwcześniej od momentu popełnienia przestępstwa, niezależnie od tego, czy dane przestępstwo zostało zgłoszone. Usługi te mogą mieć szczególnie istotny wpływ na decyzję ofiary o ostatecznym zgłoszeniu przestępstwa. Podobnie ofiary mogą potrzebować wsparcia zarówno podczas prowadzenia wszelkich postępowań, jak i w dłuższej perspektywie. Usługi wsparcia mogą być udzielane przez organizacje rządowe i pozarządowe oraz nie powinny wiązać się z nadmiernie rozbudowanymi procedurami i formalnościami, które mogłyby ograniczyć faktyczny dostęp do takich usług. Wsparcie może być udzielane na wiele sposobów, na przykład przez bezpośrednie spotkania, przez telefon lub inne środki kontaktu na odległość, by zagwarantować jak największy zasięg geograficzny i dostępność usług. Niektóre grupy ofiar, takie jak ofiary przemocy seksualnej, przestępstw opartych na uprzedzeniach, takich jak przemoc ze względu na płeć oraz przestępstw na tle nienawiści rasowej, a także ofiary terroryzmu, często wymagają specjalistycznych usług wsparcia ze względu na szczególne cechy przestępstwa, którego padły ofiarą. Usługi takie należy udostępnić w możliwie najszerszym zakresie.

Chociaż wsparcie powinno być zapewniane niezależnie od tego, czy ofiara złoży zawiadomienie o przestępstwie policji lub innemu właściwemu organowi, to właśnie takie organy są często najlepiej predysponowane, by poinformować ofiary o możliwości uzyskania wsparcia. Dlatego też zachęca się państwa członkowskie do ustanowienia właściwych warunków umożliwiających skierowanie ofiar do usług wsparcia, w tym poprzez zapewnienie możliwości przestrzegania wymogów ochrony danych.

Artykuł 8 Prawo ofiar do otrzymania potwierdzenia złożenia zawiadomienia

Artykuł ten ma na celu zapewnienie, by w przypadku złożenia zawiadomienia o przestępstwie ofiara otrzymywała oficjalne potwierdzenie, na które może się powołać we wszelkich dalszych kontaktach.

Artykuł 9 – Prawo do bycia wysłuchanym

Artykuł ten ma zapewnić ofiarom możliwość dostarczenia wstępnych i dalszych informacji, opinii lub dowodów w trakcie postępowania karnego. Dokładne określenie zakresu tego prawa zostało pozostawione przepisom krajowym – może się on rozciągać od podstawowego prawa do kontaktowania się z właściwym organem i przedkładania mu dowodów przez szersze prawa, takie jak prawo do uwzględnienia dowodów, prawa do zapewnienia przeprowadzenia określonych dowodów lub prawo do interwencji podczas procesu.

Artykuł 10 – Prawa w przypadku wydania decyzji o odmowie ścigania

Artykuł ten służy zapewnieniu ofierze możliwości zweryfikowania, czy obowiązujące procedury i przepisy zostały poszanowane i że decyzja o umorzeniu postępowania wobec określonej osoby była właściwa. Dokładne mechanizmy tej kontroli pozostawiono do ustalenia w prawie krajowym. Jednak taka kontrola powinna zostać, jako wymóg minimalny, przeprowadzona przez osobę lub organ inne od tych, które podjęły pierwotną decyzję o odmowie ścigania.

Artykuł 11 – Prawa do gwarancji w kontekście mediacji i innych usług sprawiedliwości naprawczej

Usługi wymiaru sprawiedliwości związane z naprawieniem szkód obejmują wachlarz usług powiązanych z postępowaniem karnym lub realizowanych przed, równocześnie lub po tym postępowaniu. Mogą być one dostępne w odniesieniu do niektórych rodzajów przestępstwa lub tylko w przypadku przestępców będących osobami dorosłymi lub dziećmi, i obejmować np. mediację między ofiarą a przestępcą, mediację między nieletnim przestępcą a członkami rodziny jego ofiary oraz zgromadzenia wyrokujące (ang. *sentencing circles*).

Artykuł ten ma na celu zapewnienie, by tam, gdzie usługi te są świadczone, obowiązywały gwarancje mające uchronić ofiarę przed dalszą wiktymizacją wskutek danego procesu. Usługi te powinny zatem służyć w pierwszym rzędzie realizacji interesów i potrzeb ofiary, naprawieniu szkody wyrządzonej ofierze i zapobieżeniu dalszej krzywdzie. Udział ofiary powinien być dobrowolny, co oznacza także, że musi ona mieć dostateczną wiedzę o rodzajach ryzyka i korzyściach, by mogła podjąć świadomą decyzję. Oznacza to również, że decydując o przeprowadzeniu w danej sprawie takiego alternatywnego postępowania oraz przeprowadzając je należy uwzględnić takie czynniki jak nierównowaga sił oraz wiek, stopień dojrzałości lub potencjał intelektualny ofiary, które mogą zmniejszyć zdolność podejmowania przez ofiarę świadomych wyborów lub zaszkodzić uzyskaniu przez nią pozytywnych rezultatów. Chociaż prywatne postępowania powinny być zasadniczo poufne, chyba że strony uzgodnią inaczej, można uznać, że czynniki takie jak groźby poczynione w trakcie takiego postępowania wymagają ujawnienia, w interesie publicznym. Ostatecznie wszelkie ugody pomiędzy stronami powinny być osiągnięte dobrowolnie.

Artykuł 13 – Prawo do zwrotu kosztów

Przepis ten jest zgodny z decyzją ramową z 2001 r. przewidując dla ofiar uczestniczących w postępowaniu karnym prawo do zwrotu kosztów. Przewiduje on również zwrot w przypadku gdy ofiara jest obecna podczas procesu nie uczestnicząc w samym postępowaniu jako takim. Ma to na celu zapewnienie ofierze możliwości bezpośredniej obserwacji procesu i tego jak sprawiedliwości staje się zadość pomimo skromnych zasobów finansowych.

Artykuł 18 – Identyfikacja szczególnie narażonych ofiar

Artykuł ten ma na celu zapewnienie traktowania ofiar w sposób indywidualny i ustanowienia spójnego mechanizmu służącego identyfikacji szczególnie narażonych ofiar, które mogą wymagać zastosowania szczególnych środków w trakcie postępowania karnego.

Wszystkie ofiary przestępstwa są z definicji szczególnie narażone, a tym samym wymagają ostrożnego i delikatnego traktowania. Jednakże niektóre ofiary są szczególnie narażone na dalszą wiktymizację lub zastraszenie ze strony oskarżonych lub podejrzanych lub ich współników. W dodatku niektóre ofiary są szczególnie narażone na dalszy stres lub urazy psychiczne wskutek udziału w postępowanie karnym, w związku ze składaniem zeznań lub inne formy udziału. Ofiary te wymagają szczególnych środków w celu zminimalizowania prawdopodobieństwa wystąpienia dalszych urazów.

Artykuł ten przewiduje, że niebezpieczeństwo wystąpienia takich urazów u ofiary ustala się na podstawie jej osobistych cech oraz charakteru lub rodzaju przestępstwa, którego była podmiotem. U większości dzieci i osób niepełnosprawnych występuje szczególne ryzyko wystąpienia urazów ze względu na ich cechy osobowe. Jako grupę można je od razu zakwalifikować jako szczególnie narażone i w większości wypadków wymagające zastosowania szczególnych środków. Również ofiary należące do innych kategorii, wyodrębnionych ze względu na charakter lub rodzaj przestępstwa, takie jak ofiary przemocy seksualnej, w tym wykorzystywania, oraz ofiary handlu ludźmi, są w większości przypadków narażone na dalszą wiktymizację w trakcie postępowania.

Równocześnie w artykule uznano fakt, że ofiary to indywidualne osoby, które mogą w różny sposób reagować na przestępstwo i mieć różne potrzeby i czułe punkty. Dlatego też niektóre ofiary można uznać za szczególnie narażone nawet jeśli nie należą do kategorii szczególnie narażonych ofiar. Należy zatem ustanowić mechanizm indywidualnej oceny, aby zagwarantować identyfikację i odpowiednią ochronę wszystkich szczególnie narażonych ofiar. Podejście to może mieć kluczowe znaczenie dla ułatwienia rehabilitacji ofiar oraz zagwarantowania, by udzielono im odpowiedniego wsparcia i ochrony w trakcie postępowania i po nim. Zwiększa w maksymalnym stopniu możliwości zapobiegania wtórnej i ponownej wiktymizacji i zastraszeniu oraz zapewnienia ofierze skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Tym niemniej takie podejście musi być realizowane w stopniu proporcjonalnym do prawdopodobieństwa wszczęcia postępowania karnego i tego, że ofiara będzie wymagać takich szczególnych środków. Użyteczne przesłanki co do zakresu każdej indywidualnej oceny stanowią w szczególności powaga przestępstwa oraz szacunkowego poziomu krzywd wyrządzonych ofierze.

Indywidualna ocena powinna doprowadzić do ustalenia potrzeb ofiary podczas postępowania oraz wszelkich sytuacji, w których konieczne jest zapewnienie ofierze szczególnych środków wsparcia. Urzędnicy publiczni, który jako pierwsi mają kontakt z ofiarą podczas składania zawiadomienia o przestępstwie, powinni otrzymać przeszkolenie oraz mieć dostęp do odpowiednich wytycznych, narzędzi i protokołów, które umożliwią im spójne dokonywanie oceny potrzeb ofiar.

W ramach indywidualnej oceny należy rozważyć wszelkie czynniki, które mogą zwiększyć prawdopodobieństwo narażenia ofiary na dalszą wiktyimizację lub zastraszenie podczas postępowania. W szczególności należy wziąć pod uwagę następujące czynniki: wiek, płeć i tożsamość płciową, pochodzenie etniczne, rasę, religię, orientację seksualną, stan zdrowia, niepełnosprawność, problemy z komunikacją, stosunek do podejrzanego lub oskarżonego oraz zależność od tych osób, uprzednie zetknięcie się z przestępstwami oraz rodzaj i charakter przestępstwa, np. przestępstwa dokonywane na tle uprzedzeń, przestępczość zorganizowana lub terroryzm. Ofiary terroryzmu wymagają szczególnej uwagi w każdej ocenie ze względu na zróżnicowany charakter takich czynów, od masowych aktów terroru po ataki na pojedyncze osoby.

Artykuł 19 – Prawo ofiary do unikania kontaktu ze sprawcą

Artykuł ten stanowi odzwierciedlenie podejścia przyjętego w art. 8 decyzji ramowej z 2001 r. i służy zagwarantowaniu, by w przypadkach, gdy wymagana jest obecność ofiary w związku z udziałem w postępowaniu karnym, podjęto odpowiednie kroki w celu dopilnowania, by nie musiała się ona kontaktować z podejrzanym lub oskarżonym. Można to osiągnąć różnymi sposobami, takimi jak wydzielenie osobnych poczekalni oraz kontrolowanie czasu przybycia ofiar i oskarżonego. Również najlepsze praktyki i wytyczne przedstawiane urzędnikom publicznym mogą być istotnym źródłem informacji o tym, jak pomóc w unikaniu kontaktu.

Artykuł 20 – Prawo do ochrony ofiar podczas przesłuchania w toku dochodzenia karnego

Artykuł ten ma zapobiec wtórnej wiktyimizacji poprzez zagwarantowanie, by ofiara była przesłuchiwana jak najszybciej, a kontakty z organami były możliwie najłatwiejsze, przy ograniczeniu liczby niepotrzebnych kontaktów z tymi organami. Podejmując decyzję o przeprowadzeniu przesłuchań należy w możliwie najszerszym zakresie uwzględnić potrzeby ofiary, jak również wszelkie potrzeby w zakresie pilnego zebrania dowodów. Ofiarom mogą towarzyszyć wybrane przez nie zaufane osoby. Możliwość ta powinna być ograniczana tylko w wyjątkowych okolicznościach i tylko w stosunku do konkretnych osób. Ofierze należy zezwolić na to, by stawiała się z inną, wybraną osobą.

Artykuły 21 i 22 - Prawo do ochrony podczas postępowania karnego szczególnie narażonych ofiar, w tym dzieci

Artykuł ten ma na celu zapewnienie podjęcia odpowiednich środków, by w przypadku identyfikacji ofiar uznawanych za szczególnie narażone na dalszą wiktyimizację lub zastraszenie pomóc w zapobieżeniu takiej krzywdzie. Środki te powinny być dostępne przez całe postępowanie karne, podczas wstępnego dochodzenia, postępowania przygotowawczego lub samego procesu. W zależności od etapu postępowania potrzebne będą odmienne środki.

W trakcie dochodzenia karnego wymagane są minimalne poziomy ochrony w związku z każdym przesłuchaniem ofiary. Przesłuchania te powinny odbywać się przy uwzględnieniu sytuacji ofiary, a urzędnicy powinni otrzymać w tym celu odpowiednie szkolenie. Szkolenia takie powinny gwarantować, by urzędnicy znali właściwe metody przesłuchania, które pozwolą im uwzględnić szczególną sytuację ofiary, zminimalizować stres oraz uzyskać możliwie jak najlepszej jakości dowody. W tym celu niezbędne może okazać się, stosownie do stopnia narażenia ofiary, by przesłuchania odbywały się wyłącznie w odpowiednich pomieszczeniach. Może to oznaczać pomieszczenia umożliwiające wideopreśluchania lub po prostu wyposażone w meble dostosowane do potrzeb dzieci lub osób niepełnosprawnych.

Przesłuchanie może być dla szczególnie narażonych ofiar przeżyciem bardzo stresującym, w szczególności gdy przestępstwo ma charakter bardzo osobisty. Istotne może okazać się zdobycie przez przesłuchującego zaufania ofiary, a to wymaga czasu. Dlatego też artykuł nakłada wymóg, by w większości przypadków szczególnie narażona ofiara była przesłuchiwana przez tę samą osobę. Wyjątki są dopuszczalne gdy wymagają tego względy właściwego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, np. gdy istnieje pilna potrzeba przesłuchania innej osoby lub osoba zwykle przesłuchująca nie może przeprowadzić przesłuchania. Z podobnych przyczyn w przypadkach przemocy seksualnej ofiary powinny mieć prawo do przesłuchania przez osoby tej samej płci.

W trakcie samego procesu istotnym czynnikiem dla ustalenia właściwych środków ochronnych jest kwestia ochrony przed zastraszaniem, celowym lub nie. Artykuł ten ustanawia minimalne środki w tym celu, jak również środki służące minimalizacji stresu, w szczególności podczas składania zeznań. Ustanawia się środki mające umożliwić ofierze unikanie kontaktu wizualnego z pozwanym, jak również środki pozwalające wykluczyć udział publiczności i prasy. W szczególności, w celu zagwarantowania przestrzegania praw podstawowych podejrzanych i oskarżonych, kwestia tego czy takie środki zostaną podjęte, pozostawiona jest dyskrecjonalnej decyzji sędziego. Jednakże fakt, że ofiara jest dzieckiem, osobą niepełnosprawną, ofiarą przemocy seksualnej lub handlu ludźmi, w połączeniu z wynikami indywidualnej oceny, powinien stanowić mocną przesłankę wskazującą na potrzebę przyjęcia środka ochronnego.

Ze względu na szczególny stopień narażenia dzieci, w normalnych okolicznościach powinno się udostępnić i wykorzystywać dodatkowego środki. Artykuł 22 przewiduje, że przesłuchania mogą być utrwalane audiowizualnie i wykorzystywane jako dowód w sądzie oraz że, w odpowiednich przypadkach, gdy dziecko nie posiada przedstawiciela, organ sądowy powinien takiego przedstawiciela wyznaczyć.

Artykuł 24 – Szkolenie praktyków

Artykuł ten służy ustanowieniu wymogów szkoleniowych dla urzędników publicznych mających kontakt z ofiarami. Poziom, rodzaj i częstotliwość szkoleń, w tym specjalistycznych, należy określić stosownie do zakresu i charakteru kontaktów danych urzędników z ofiarami, jak również, w szczególności, do tego, czy mają oni kontakt ze szczególnymi grupami ofiar.

Szkolenie powinno obejmować kwestie, które pomogą urzędnikowi traktować ofiary z szacunkiem, ustalić ich potrzeby w zakresie ochrony oraz dostarczyć im właściwych informacji, by pomóc im przejść przez procedury oraz skorzystać z przysługujących im praw. Szkolenie to powinno obejmować takie kwestie jak świadomość negatywnych skutków przestępstwa dla ofiar oraz ryzyko spowodowania wtórnej wiktyimizacji; umiejętności i wiedzę, w tym szczególne środki i techniki niezbędne do pomocy ofiarom oraz minimalizacji traumy u ofiar, w szczególności wynikającej z wtórnej wiktyimizacji, rozpoznania objawów zastraszenia, gróźb i doznanej krzywdy oraz zapobiegania im, zapewnienia dostępności usług związanych z udzielaniem informacji i pomocy stosownych do potrzeb ofiar oraz środków dostępu do takich usług.

Dodatkowo artykuł ten gwarantuje, że osoby udzielające wsparcia ofiarom oraz służby sprawiedliwości naprawczej powinny także otrzymać szkolenie na odpowiednim poziomie, tak by traktowały one ofiary z szacunkiem i bezstronnie oraz świadczyły swoje usługi zgodnie ze swoimi standardami zawodowymi.

4. ZASADA POMOCNICZOŚCI

Ponieważ państwa członkowskie samodzielnie nie mogą w zadowalającym stopniu osiągnąć celu niniejszego wniosku, a mianowicie zapewnić promowania wzajemnego zaufania, zasadnicze znaczenie ma osiągnięcie porozumienia w sprawie wspólnych norm minimalnych, które będą obowiązywać na terytoriach całej Unii Europejskiej. Wniosek zbliży przepisy materialne państw członkowskich dotyczące praw ofiar przestępstw, pomocy dla nich i ich ochrony w celu budowy wzajemnego zaufania.

Obok tego istnieje istotny transgraniczny element wiktyimizacji w związku ze znaczną liczbą obywateli UE żyjących, pracujących i podróżujących w różnych częściach UE oraz padających ofiarą przestępstwa podczas pobytu zagranicą. Osoby w takiej sytuacji mogą mieć szczególne trudności ze skorzystaniem z przysługujących im praw, a postępowanie karne może okazać się dla nich dodatkowym obciążeniem. Obywatele powinni mieć zagwarantowaną możliwość skorzystania z minimalnego poziomu praw w całej UE.

W związku z powyższym niniejszy wniosek jest zgodny z zasadą pomocniczości.

5. ZASADA PROPORCJONALNOŚCI

Wniosek jest zgodny z zasadą proporcjonalności, ponieważ ogranicza się do minimum wymaganego dla osiągnięcia omawianych celów na szczeblu unijnym i nie wykracza poza to, co jest konieczne dla realizacji tych celów.

Wniosek

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

ustanawiające normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności

jego art. 82 ust. 2,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego²⁰,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów²¹,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia Europejska postawiła sobie za cel utrzymanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, której fundament stanowi wzajemne uznawanie orzeczeń sądowych w sprawach karnych i cywilnych.
- (2) Unia zdecydowana jest chronić ofiary przestępstw oraz ustanowić normy minimalne, dlatego przyjęła decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. o pozycji ofiar w postępowaniu karnym. Zgodnie z programem sztokholmskim, przyjętym przez Radę Europejską na posiedzeniu w dniach 10 i 11 grudnia 2009 r., Komisja i państwa członkowskie zostały wezwane do zbadania sposobów udoskonalenia przepisów i środków praktycznej pomocy w celu ochrony ofiar.
- (3) W rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet wezwano państwa członkowskie do poprawy ich przepisów i polityk krajowych w celu zwalczania wszelkiej formy przemocy wobec kobiet oraz działania na rzecz eliminacji przyczyn przemocy wobec kobiet, w tym także poprzez zastosowanie środków zapobiegawczych, jak również wezwano Unię do zagwarantowania prawa do pomocy i wsparcia wszystkim ofiarom przemocy.

²⁰ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

²¹ Dz.U. C [...] z [...], s. [...].

- (4) Artykuł 82 ust. 2 Traktatu przewiduje możliwość ustanowienia norm minimalnych obowiązujących w państwach członkowskich w celu ułatwienia wzajemnego uznawania wyroków i innych orzeczeń sądowych, jak również współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych o wymiarze transgranicznym. Artykuł 82 ust. 2 lit. c) odnosi się do „praw jednostek w postępowaniu karnym” jako jednego z obszarów, w którym można ustanowić normy minimalne.
- (5) Przystępczość godzi w społeczeństwo, jest też naruszeniem indywidualnych praw ofiary. W związku z tym we wszelkich kontaktach z organami publicznymi, służbami wspierania ofiar lub służbami sprawiedliwości naprawczej, ofiary powinny być uznawane i traktowane z szacunkiem oraz godnie i profesjonalnie, przy uwzględnieniu ich sytuacji osobistej i bezpośrednich potrzeb, wieku, płci, niepełnosprawności oraz poziomu dojrzałości, jak również z pełnym poszanowaniem ich integralności fizycznej, psychicznej i moralnej. Powinny one być chronione przed wtórną i ponowną wiktyimizacją i zastraszeniem, powinny otrzymać odpowiednie wsparcie ułatwiające ich rehabilitację oraz uzyskać dostateczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości.
- (6) Niniejsza dyrektywa zmierza do zmiany i rozszerzenia zakresu przepisów decyzji ramowej 2001/220/WSiSW. Ponieważ zmiany, które mają być wprowadzone, są liczne i istotne, w celu zapewnienia przejrzystości decyzja ramowa powinna zostać zastąpiona w całości.
- (7) Niniejsza dyrektywa respektuje prawa podstawowe i jest zgodna z zasadami, które zostały uznane w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności zmierza ona do promowania prawa do godności, życia, integralności fizycznej i psychicznej, prawa prywatnego i rodzinnego, prawa do własności oraz praw dzieci, osób starszych i osób niepełnosprawnych, jak również prawa do rzetelnego procesu.
- (8) Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy minimalne. Państwa członkowskie mogą rozszerzyć zakres praw określonych w niniejszej dyrektywie w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony.
- (9) Uznanie za ofiarę nie powinno zależeć od tego, czy sprawca został zidentyfikowany, schwytyany, oskarżony lub skazany, oraz niezależnie od więzi rodzinnych łączących sprawcę z ofiarą. Członkowie rodziny ofiary są także pokrzywdzeni wskutek przestępstwa, w szczególności rodzina zmarłej ofiary, i mają słuszne interesy w postępowaniu karnym. Takie pośrednie ofiary powinny zatem także korzystać z ochrony na mocy niniejszej dyrektywy. Ofiary potrzebują odpowiedniej pomocy i wsparcia nawet przed złożeniem zawiadomienia o przestępstwie. Wsparcie takie może okazać się kluczowe zarówno dla rehabilitacji ofiary, jak i dla podjęcia decyzji o ostatecznym złożeniu zawiadomienia o przestępstwie.
- (10) Dostarczane informacje powinny być wystarczająco szczegółowe, by zagwarantować, że ofiary będą traktowane z szacunkiem, oraz umożliwić im podejmowanie świadomych decyzji co do udziału w postępowaniu oraz sposobu korzystania z przysługujących im praw. W tym kontekście szczególnie istotne znaczenie mają informacje umożliwiające ofierze zapoznanie się z aktualnym stanem wszelkich postępowań. Dotyczy to również informacji umożliwiających ofierze podjęcie decyzji, czy wystąpić o kontrolę decyzji o odmowie ścigania.

- (11) Informacje i porady ze strony organów publicznych, służb wspierania ofiar oraz służb sprawiedliwości naprawczej powinny w możliwie największym stopniu być dostarczane za pośrednictwem szeregu różnych mediów, w taki sposób, by ofiara mogła je zrozumieć. Należy również zagwarantować, by ofiara była rozumiana podczas postępowania. W tym względzie należy uwzględnić znajomość przez ofiarę języka, w którym przekazywane są informacje, jej wiek, dojrzałość, potencjał intelektualny i stan emocjonalny, poziom umiejętności czytania oraz wszelkie formy upośledzenia psychicznego lub fizycznego, na przykład narządów słuchu lub wzroku. Podobnie w trakcie postępowania karnego uwzględnić należy ograniczone możliwości komunikowania się przez ofiarę.
- (12) Sprawiedliwość może zostać osiągnięta wyłącznie wtedy, gdy ofiara będzie w stanie odpowiednio wytłumaczyć okoliczności przestępstwa, którego padła ofiarą oraz dostarczyć swoich dowodów w sposób zrozumiały dla właściwych organów. Równie istotne jest zapewnienie godnego traktowania ofiary oraz zagwarantowanie jej możliwości korzystania z przysługujących jej praw. Dlatego też podczas przesłuchania i rozpraw sądowych ofiara powinna mieć zawsze możliwość bezpłatnego korzystania z tłumaczenia ustnego. W odniesieniu do innych aspektów postępowania karnego, konieczność zapewnienia tłumaczenia ustnego i pisemnego może zależeć od konkretnych kwestii, statusu ofiary oraz jej zaangażowania w postępowanie, jak również wszelkich szczególnych praw, które jej przysługują. W związku z tym w tych innych przypadkach tłumaczenie ustne i pisemne musi być zapewnione wyłącznie w zakresie niezbędnym do skorzystania przez ofiarę z przysługujących jej praw.
- (13) Wsparcie, czy to ze strony organizacji rządowych, czy też pozarządowych, powinno być dostępne od momentu popełnienia przestępstwa, jak również przez całe postępowanie karne i po jego zakończeniu, stosownie do potrzeb ofiary. Wsparcie powinno być udzielane na różnorodne sposoby, bez nadmiernych formalności oraz za pośrednictwem odpowiednio geograficznie rozmieszczonych ośrodków, by umożliwić wszystkim ofiarom skorzystanie z takich usług. Niektóre grupy ofiar, takie jak ofiary przemocy seksualnej, przemocy ze względu na płeć oraz na tle nienawiści rasowej lub innych przestępstw popełnianych na tle uprzedzeń, jak również ofiary terroryzmu, mogą wymagać specjalistycznych usług wsparcia ze względu na charakterystykę przestępstwa, którego padły ofiarą.
- (14) Chociaż udzielanie wsparcia nie powinno zależeć od tego, czy ofiara złoży właściwemu organowi, takiemu jak policja, zawiadomienie o przestępstwie, takie organy są często najlepiej predestynowane do udzielania ofiarom informacji o możliwościach uzyskania wsparcia. Dlatego też zachęca się państwa członkowskie do ustanowienia właściwych warunków umożliwiających skierowanie ofiar do usług wsparcia, w tym poprzez zapewnienie możliwości przestrzegania wymogów ochrony danych.
- (15) Wszelka kontrola decyzji o odmowie ścigania powinna być przeprowadzana przez osobę lub organ inne od tych, które podjęły pierwotną decyzję. Mechanizmy lub procedury takiej kontroli powinny być stosowane zgodnie z prawem krajowym.
- (16) Usługi sprawiedliwości naprawczej, w tym przykładowo mediacja między sprawcą a ofiarą, mediacja między nieletnim przestępcą a członkami rodziny jego ofiary oraz zgromadzenia wyrokujące, mogą być bardzo korzystne dla ofiary, jednak wymagają gwarancji zapobiegających jakiegokolwiek dalszej wiktymizacji. Dlatego też przy

świadczeniu tych usług należy mieć w pierwszym rzędzie na uwadze interesy i potrzeby ofiary, naprawienie krzywd wyrządzonych ofierze i zapobieżenie dalszym krzywdom. Podejmując decyzję o tym, że dana sprawa będzie przedmiotem procesu sprawiedliwości naprawczej oraz przeprowadzając taki proces należy uwzględnić takie czynniki jak nierównowaga sił oraz wiek, dojrzałość i potencjał intelektualny ofiary, które mogą ograniczyć zdolność ofiary do podejmowania świadomych wyborów lub mogą przeszkodzić w uzyskaniu przez ofiarę pozytywnych rezultatów. Chociaż prywatne postępowania powinny być zasadniczo poufne, chyba że strony uzgodnią inaczej, można uznać, że czynniki takie jak groźby poczynione w trakcie takiego postępowania wymagają ujawnienia, w interesie publicznym.

- (17) Niektóre ofiary są w trakcie postępowania karnego szczególnie narażone na wtórną i ponowną wiktyimizację oraz zastraszanie ze strony sprawcy lub jego współników. Takie narażenie można ogólnie ustalić na podstawie cech osobowych ofiary oraz rodzaju albo charakteru przestępstwa. Na tej podstawie takie ofiary jak dzieci, osoby niepełnosprawne, ofiary przemocy seksualnej oraz ofiary handlu ludźmi są w większości przypadków szczególnie narażone na dalszą wiktyimizację oraz potrzebują specjalnych środków ochronnych. Dostęp do takich środków ochronnych powinien być ograniczony wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach, takich jak wyważenie praw podstawowych podejrzanych lub oskarżonych, lub na życzenie ofiary. W przypadku ofiar handlu ludźmi oraz dzieci będących ofiarami niegodziwego traktowania i wykorzystywania do celów seksualnych oraz pornografii dziecięcej, gdzie szczególne, bardziej szczegółowe przepisy zostały już zawarte w odrębnych instrumentach, już przyjętych lub będących przedmiotem negocjacji, niniejsza dyrektywa nie dotyczy tych samych spraw.
- (18) Każda inna osoba spoza tych kategorii także może być uznana za szczególnie narażoną, przy czym także w tym przypadku decydują cechy osobowe oraz przestępstwo. Skuteczne ustalenie takiego narażenia jest możliwe wyłącznie na podstawie indywidualnych ocen, przeprowadzonych jak najwcześniej przez osoby mogące zalecić środki ochronne. Przy ocenie należy w szczególności uwzględnić wiek, płeć i tożsamość płciową, pochodzenie etniczne, rasę, religię, orientację seksualną, stan zdrowia, niepełnosprawność, problemy z komunikacją, stosunek do podejrzanego lub oskarżonego oraz zależność od tych osób, uprzednie zetknięcie się z przestępstwami oraz rodzaj i charakter przestępstwa, np. przestępczość zorganizowana, terroryzm, przestępstwa na tle uprzedzeń, jak również to, czy ofiara jest obcokrajowcem. Ofiary terroryzmu wymagają szczególnej uwagi w każdej ocenie ze względu na zróżnicowany charakter takich czynów, od aktów masowego terroru po ataki na pojedyncze osoby.
- (19) Ofiarom, które zostały uznane za szczególnie narażone, należy zaoferować odpowiednie środki, by chronić je podczas postępowania karnego. Dokładny charakter i zakres wszelkich takich środków należy ustalić w trybie indywidualnej oceny, w rozmowach z ofiarą oraz zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej. Obawy i lęki ofiar związane z postępowaniem powinny być kluczowym czynnikiem przy ustalaniu, czy potrzebuje ona jakiegoś szczególnego środka.
- (20) Stosując przepisy niniejszej dyrektywy, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r.

- (21) Stosując przepisy niniejszej dyrektywy państwa członkowskie powinny zagwarantować osobom niepełnosprawnym możliwość korzystania w pełni z praw przysługujących im na mocy dyrektywy na równych zasadach z innymi, zgodnie z Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności postanowieniami konwencji dotyczącymi prawa do uznania ich za podmioty prawa, równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, prawa do dostępu do informacji oraz dostępu do budynków, jak również wolność od niehumanitarnego i poniżającego traktowania i wolność od przemocy i nadużyć.
- (22) Ryzyko dalszej wiktymizacji, bądź to ze strony sprawcy bądź też wskutek udziału w postępowaniu karnym, należy ograniczyć poprzez prowadzenie postępowań w sposób skoordynowany, przy czym ofiary traktowane są z szacunkiem i możliwe jest nabranie przez nie zaufania do organów. Interakcje z organami powinny być jak najłatwiejsze, przy równoczesnym ograniczeniu niepotrzebnych kontaktów ofiary z tymi organami, przykładowo poprzez utrwalanie audiowizualne przesłuchań oraz umożliwienie wykorzystania nagrań w postępowaniu sądowym. Praktykom należy udostępnić jak najszerszy zakres środków, by zapobiec stresowi u ofiar podczas postępowania sądowego, w szczególności wskutek kontaktu wzrokowego ze sprawcą, jego rodziną, współnikami lub członkami publiczności. W tym celu zachęca się państwa członkowskie do wprowadzenia, w odpowiednich przypadkach, wykonalnych i praktycznych środków umożliwiających wydzielenie osobnych poczekalni dla ofiar w budynkach sądów. Ochrona prywatności ofiary może być jednym z istotnych środków zapobieżenia dalszej wiktymizacji i może zostać osiągnięta poprzez szeroki zakres środków, w tym nieujawnianie informacji dotyczących tożsamości i miejsca zamieszkania ofiary lub ograniczenie przekazywania tych informacji. Taka ochrona, w tym nieujawnianie imienia i nazwiska dziecka, ma szczególne znaczenie dla dziecięcych ofiar.
- (23) W sytuacji gdy zgodnie z niniejszą dyrektywą ma być wyznaczony opiekun lub przedstawiciel dziecka, role te mogą być pełnione przez tą samą osobę lub przez osobę prawną, instytucję lub organ.
- (24) Wszyscy urzędnicy uczestniczący w postępowaniu karnym, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami, powinni uzyskać przeszkolenie pozwalające im identyfikować i zaspokajać potrzeby ofiar, zarówno w formie wstępnych jak i ustawicznych szkoleń, na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami. Szkolenia te powinny w razie potrzeby obejmować szkolenia specjalistyczne.
- (25) Państwa członkowskie powinny zachęcać do działania organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym uznane i aktywne organizacje pozarządowe pracujące w ofiarami przestępstw i blisko współpracować z tymi organizacjami, w tym w ramach inicjatyw służących opracowywaniu polityk, kampanii informacyjnych i uświadamiających, programów badawczych i edukacyjnych oraz szkoleń, jak również w monitorowaniu i ocenie skutków środków na rzecz wspierania i ochrony ofiar przestępstw.
- (26) Ponieważ państwa członkowskie nie mogą jednostronnym działaniem, czy to na szczeblu centralnym, regionalnym czy lokalnym, osiągnąć celu w postaci ustanowienia wspólnych norm minimalnych, który może zostać osiągnięty jedynie na szczeblu Unii, Unia może przyjąć środki zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności

określoną w tym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

- (27) Dane osobowe przetwarzane w związku z wdrażaniem niniejszej dyrektywy powinny być chronione zgodnie z decyzją ramową Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych²² oraz zgodnie z zasadami określonymi w Konwencji Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, która została ratyfikowana przez wszystkie państwa członkowskie,
- (28) Niniejsza dyrektywa nie wpłynie na przepisy zawarte w innych aktach UE, które w sposób bardziej szczegółowy ujmują kwestię specyficznych praw szczególnie narażonych ofiar.
- (29) [Zgodnie z art. 1, 2, 3 i 4 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Zjednoczone Królestwo i Irlandia notyfikowały życzenie uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy] LUB [bez uszczerbku dla art. 4 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Zjednoczone Królestwo i Irlandia nie będą uczestniczyć w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie będzie ona ich wiązać ani mieć do nich zastosowania]²³.
- (30) Zgodnie z art.1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy, dlatego też nie jest nią związana, ani nie ma ona do niej zastosowania.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Rozdział 1

PRZEPISY WPROWADZAJĄCE

Artykuł 1

Cele

Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie, by wszystkie ofiary przestępstwa otrzymały odpowiednią ochronę i wsparcie, by mogły uczestniczyć w postępowaniu karnym oraz były uznawane i traktowane z szacunkiem oraz w sposób godny i profesjonalny, bez żadnej dyskryminacji we wszelkich kontaktach z organami publicznymi, instytucją wspierającą ofiary albo instytucją sprawiedliwości naprawczej.

²² Dz.U. L 350 z 30.12.2008, s. 60.

²³ Ostateczne brzmienie tego motywu dyrektywy będzie zależało od faktycznego stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, jakie przyjmą zgodnie z postanowieniami protokołu (nr 21).

Artykuł 2 **Definicje**

Do celów niniejszej dyrektywy:

- a) „ofiara” oznacza
 - (i) osobę fizyczną, która doznała krzywdy, w tym urazu fizycznego lub psychicznego, cierpienie emocjonalnych lub szkód majątkowych spowodowanych bezpośrednio przestępstwem;
 - (ii) członkowie rodzin osoby, której śmierć była wynikiem przestępstwa;
- b) „członkowie rodziny” oznaczają małżonka, konkubenta, zarejestrowanego partnera, krewnych w linii prostej, braci i siostry oraz osoby będące na utrzymaniu ofiary;
- c) „konkubent” oznacza osobę, która pozostaje w trwałym pożyciu z ofiarą, przy czym związek ten nie został zarejestrowany w żadnym organie;
- d) „zarejestrowany partner” oznacza partnera, z którym ofiara zawarła zarejestrowany związek partnerski, na podstawie przepisów państwa członkowskiego;
- e) „usługi sprawiedliwości naprawczej” oznaczają usługi służące doprowadzeniu do bezpośredniego kontaktu między ofiarą a sprawcą w celu zawarcia przez nich dobrowolnego porozumienia co do sposobu naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem;
- f) „dziecko” oznacza każdą osobę w wieku poniżej 18 lat;
- g) „osoba niepełnosprawna” oznacza osobę mającą ograniczoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, co może, w połączeniu z różnymi barierami, utrudniać im pełne i skuteczne uczestnictwo w życiu społecznym, na równych zasadach z innymi osobami.

Rozdział 2

UDZIELANIE INFORMACJI I WSPARCIA

Artykuł 3

Prawo do otrzymywania informacji od momentu pierwszego kontaktu z właściwym organem

Państwa członkowskie zapewniają udzielenie ofiarom, bez nieuzasadnionej zwłoki i od momentu pierwszego kontaktu z organem właściwym do przyjęcia zawiadomienia o przestępstwie, następujących informacji:

- a) gdzie i w jaki sposób mogą złożyć zawiadomienie o przestępstwie;
- b) szczegółowe informacje o służbach lub organizacjach, do których mogą zwrócić się o wsparcie;

- c) rodzaj wsparcia, jakie mogą uzyskać;
- d) procedury przeprowadzane po złożeniu zawiadomienia o przestępstwie oraz rola ofiar w takich procedurach;
- e) w jaki sposób oraz na jakich warunkach ofiary mogą uzyskać ochronę;
- f) w jakim zakresie i na jakich warunkach są one uprawnione do uzyskania porady prawnej, pomocy prawnej lub innego rodzaju doradztwa;
- g) w jakim zakresie i na jakich warunkach ofiarom przysługuje odszkodowanie, w tym terminy złożenia wszelkich wniosków;
- h) jeżeli ofiara zamieszkuje w innym państwie członkowskim, wszelkie dostępne mechanizmy pozwalające im chronić ich interesy;
- (i) wszelkie procedury składania skarg w przypadku braku poszanowania ich praw;
- j) informacje kontaktowe na potrzeby kontaktów dotyczących ich sprawy.

Artykuł 4

Prawo do otrzymania informacji o sprawie

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były zawiadamiane o prawie do otrzymania poniższych informacji o ich sprawie oraz by otrzymały te informacje jeżeli wyraziły takie życzenie:
 - a) wszelkie decyzje, wraz z uzasadnieniem, kończące postępowanie karne wszczęte wskutek złożenia zawiadomienia o przestępstwie przez ofiarę, takie jak decyzja o odmowie wszczęcia dochodzenia lub postępowania sądowego albo prawomocne orzeczenie wydane na rozprawie, w tym wszelkie wyroki;
 - b) informacje umożliwiające ofierze zapoznanie się ze stanem postępowania karnego wszczętego wskutek złożenia zawiadomienia o przestępstwie przez ofiarę, chyba że w wyjątkowych okolicznościach mogłoby to zaszkodzić odpowiedniemu rozpatrzeniu sprawy;
 - c) data i miejsce rozprawy.
2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość uzyskania zawiadomienia o tym, że osoba ścigana lub skazana za przestępstwa dotyczące tych ofiar została zwolniona z miejsca zatrzymania. Ofiary otrzymują te informacje jeżeli wyrażą takie życzenie.
3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary, które oświadczyły, że nie chcą otrzymywać informacji, o których mowa w ust. 1 i 2, nie otrzymywały ich.

Artykuł 5
Prawo do rozumienia i bycia rozumianym

Państwa członkowskie podejmują środki w celu zapewnienia ofiarom zdolności rozumienia w trakcie wszelkich kontaktów z organami publicznymi w toku postępowania karnego, w tym w przypadku udzielania informacji przez takie organy oraz zrozumienia ofiar.

Artykuł 6
Prawo do tłumaczenia ustnego i pisemnego

1. Państwa członkowskie zapewniają ofierze, która nie rozumie języka danego postępowania karnego, lub nie mówi tym językiem, możliwość skorzystania, jeżeli sobie tego życzy, z bezpłatnego tłumaczenia ustnego w trakcie wszelkich przesłuchań ofiary lub rozmów z ofiarą w toku postępowania karnego przed organami dochodzeniowymi lub sądowymi, w tym podczas przesłuchiwanie przez policję, oraz z tłumaczenia ustnego podczas rozpraw sądowych i wszelkich potrzebnych posiedzeń odbywanych między nimi.
2. W celu zagwarantowania, by ofiary mogły skorzystać z praw przysługujących im w postępowaniu karnym, państwa członkowskie zapewniają, by we wszystkich innych przypadkach, na wniosek ofiary mogła ona skorzystać z bezpłatnego tłumaczenia ustnego, stosownie do potrzeb ofiary i jej roli w postępowaniu.
3. W odpowiednich przypadkach wykorzystane mogą być technologie komunikacyjne, takie jak wideokonferencje, telefon lub Internet, chyba że właściwe skorzystanie przez ofiarę z jej praw lub zrozumienie postępowania wymaga fizycznej obecności tłumacza.
4. Państwa członkowskie zapewniają ofierze, które nie rozumie języka danego postępowania karnego lub nie mówi tym językiem, jeżeli wyrazi takie życzenie, bezpłatne tłumaczenie pisemne poniższych informacji, w zakresie w jakim są one udostępniane ofierze:
 - a) złożenie zawiadomienia o przestępstwie właściwemu organowi;
 - b) wszelkie decyzje o zakończeniu postępowania karnego związane z przestępstwem zgłoszonym przez ofiarę, w tym co najmniej streszczenie uzasadnienia takiej decyzji;
 - c) informacje konieczne do skorzystania przez ofiarę z praw przysługujących jej w postępowaniu karnym, stosownie do jej potrzeb i roli w tym postępowaniu.
5. Państwa członkowskie zapewniają procedurę lub mechanizm umożliwiające sprawdzenie, czy ofiara rozumie język postępowania karnego i mówi tym językiem, oraz czy potrzebuje tłumaczenia pisemnego lub pomocy tłumacza ustnego.
6. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, zgodnie z procedurami prawa krajowego, możliwość zaskarżenia decyzji, w której uznano, że nie potrzebują one tłumaczenia ustnego lub pisemnego oraz, jeżeli uzyskały takie usługi, możliwość złożenia skargi, że jakość tłumaczenia ustnego nie wystarcza do skorzystania z przysługujących im praw i zrozumienia postępowania.

Artykuł 7

Prawo do korzystania z usług wspierania ofiar

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom i członkom ich rodzin, stosownie do ich potrzeb, możliwość bezpłatnego korzystania z poufnych usług wspierania ofiar.
2. W ramach takich usług zapewnia się, jako minimum:
 - a) informacje, doradztwo i wsparcie odpowiednie do praw ofiar, w tym w zakresie korzystania z państwowych systemów odszkodowań za szkody poniesione wskutek przestępstwa, oraz ich roli w postępowaniu karnym, w tym w zakresie przygotowania do uczestnictwa w procesie sądowym;
 - b) odpowiednio do sytuacji, informacje o usługach specjalistycznych lub odesłanie do takich usług;
 - c) wsparcie emocjonalne i psychologiczne;
 - d) doradztwo dotyczące problemów finansowych i praktycznych wynikających z przestępstwa.
3. Państwa członkowskie ułatwiają kierowanie ofiar przez organ, w którym składane jest zawiadomienie i inne właściwe agencje, do instytucji wspierających ofiary.
4. Państwa członkowskie wspierają ustanawianie lub rozwój instytucji specjalistycznego wsparcia obok ogólnych instytucji wspierania ofiar.

Rozdział 3

UDZIAŁ W POSTĘPOWANIU KARNYM

Artykuł 8

Prawo ofiar do uzyskania potwierdzenia złożenia zawiadomienia o przestępstwie

Państwa członkowskie zapewniają ofiarom pisemne potwierdzenie wszelkich zawiadomień o przestępstwie złożonych we właściwym organie państwa członkowskiego.

Artykuł 9

Prawo do bycia wysłuchanym

Państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość bycia wysłuchanymi w trakcie postępowania karnego i przedłożenia dowodów.

Artykuł 10

Prawa przysługujące w przypadku decyzji o odmowie ścigania

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom prawo spowodowania kontroli wszelkich decyzji o odmowie ścigania.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom informacje wystarczające do podjęcia decyzji, o tym czy żądać kontroli decyzji o odmowie ścigania.

Artykuł 11

Prawo do gwarancji w kontekście mediacji oraz innych usług sprawiedliwości naprawczej

1. Państwa członkowskie ustanawiają normy mające zabezpieczyć ofiary przed zastraszaniem lub dalszą wiktymizacją, które mają być stosowane podczas prowadzenia mediacji lub realizacji innych usług sprawiedliwości naprawczej. Normy te powinny przewidywać co najmniej, że:
 - a) mediacja lub usługi sprawiedliwości naprawczej będą stosowane wyłącznie wtedy, gdy leży to w interesie pokrzywdzonego i za jego dobrowolną, świadomą zgodą; zgodę taką może w każdej chwili wycofać;
 - b) przed wyrażeniem zgody na udział w takim procesie ofiara otrzyma pełne i obiektywne informacje na temat tego procesu i jego potencjalnych rezultatów, jak również informacje o procedurach nadzoru nad wykonaniem jakiegokolwiek ugody;
 - c) podejrzany, oskarżony lub sprawca musiał wcześniej uznać swoją odpowiedzialność za dany czyn;
 - d) jakakolwiek ugoda powinna być wynikiem dobrowolnego porozumienia i powinna być wzięta pod uwagę we wszelkich dalszych postępowaniach karnych;
 - e) dyskusje prowadzone w toku mediacji lub realizacji innych usług sprawiedliwości naprawczej, które nie są prowadzone publicznie, mają charakter poufny i nie są następnie ujawniane, chyba że strony wyrażą na to zgodę lub wymaga tego prawo krajowe ze względu na nadrzędny interes publiczny.
2. Państwa członkowskie powinny ułatwić kierowanie spraw do mediacji lub innych usług sprawiedliwości naprawczej, w tym poprzez ustanowienie protokołów dotyczących warunków skierowania.

Artykuł 12

Prawo do pomocy prawnej

Państwa członkowskie zapewniają ofiarom dostęp, zgodnie z procedurami w prawie krajowym, do pomocy prawnej, jeżeli mają status strony w postępowaniu karnym.

Artykuł 13

Prawo do zwrotu wydatków

Państwa członkowskie zgodnie z procedurami obowiązującymi w prawie krajowym przyznają ofiarom uczestniczącym w postępowaniu karnym możliwość uzyskania zwrotu wydatków

poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu karnym, w tym z związku z obecnością na procesie.

Artykuł 14

Prawo do zwrotu własności

Państwa członkowskie zapewniają ofiarom niezwłoczny zwrot możliwego do zwrotu mienia zajętego w trakcie postępowania karnego, chyba że jest ono niezbędne do celów postępowania karnego.

Artykuł 15

Prawo do decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy w toku postępowania karnego

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom prawo do uzyskania w rozsądnym terminie decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy w toku postępowania karnego.

Akapitu pierwszego nie stosuje się, jeżeli prawo krajowe przewiduje inny tryb wydania decyzji o przywróceniu stanu poprzedniego lub odszkodowaniu.

2. Państwa członkowskie podejmują środki mające zachęcić sprawców do przekazania ofiarom odpowiedniego odszkodowania.

Artykuł 16

Prawa ofiar mających miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim

1. Państwa członkowskie zapewniają, swoim właściwym organom możliwość podjęcia odpowiednich środków w celu zminimalizowania napotykaných trudności w sytuacjach, w których ofiara ma miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innym, niż to, w którym popełniono przestępstwo, w szczególności w odniesieniu do organizacji postępowania. W tym celu organy państwa członkowskiego, w którym popełniono przestępstwo, są w szczególności przygotowane na:

- odebranie oświadczenia od ofiary bezpośrednio po złożeniu zawiadomienia o przestępstwie we właściwym organie;
- skorzystanie w możliwie największym stopniu z przepisów dotyczących wideokonferencji oraz konferencji telefonicznych ustanowionych w art. 10 i 11 Konwencji o wzajemnej pomocy w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej z 29 maja 2000 r. dla potrzeb wysłuchania ofiar zamieszkałych zagranicą.

2. Państwa członkowskie osobom, które padły ofiarą przestępstw w innych państwach członkowskich niż to, w którym mają miejsce zamieszkania, możliwość złożenia zawiadomienia o przestępstwie we właściwym organach państwa członkowskiego zamieszkania, jeżeli nie mogą tego uczynić w państwie członkowskim, w którym przestępstwo zostało popełnione, lub, w przypadku poważnego przestępstwa określonego w prawie krajowym, jeżeli nie chcą tego zrobić.

3. Bez uszczerbku dla jurysdykcji państwa członkowskiego, w którym składane jest zawiadomienie, właściwy organ, w którym złożono zawiadomienie przekazuje je niezwłocznie właściwemu organowi, na którego terytorium popełniono przestępstwo.

Rozdział 4

UZNANIE SZCZEGÓLNEGO NARAŻENIA I OCHRONA OFIAR

Artykuł 17

Prawo do ochrony

1. Państwa członkowskie zapewniają dostępność środków służących ochronie bezpieczeństwa ofiar oraz członków ich rodzin przed odwetem, zastraszeniem, ponowną lub dalszą wiktymizacją.
2. Środki, o których mowa w ust. 1 obejmują w szczególności procedury fizycznej ochrony ofiar i członków ich rodzin, środki na rzecz zapewnienia, by unikano kontaktów między sprawcami i ofiarami w budynkach, w których prowadzone jest postępowanie karne oraz środki służące minimalizacji ryzyka urazów psychicznych i emocjonalnych u ofiar podczas przesłuchań lub zeznań oraz zapewnieniu ich bezpieczeństwa i ochronie godności.

Artykuł 18

Identyfikacja szczególnie narażonych ofiar

1. Do celów niniejszej dyrektywy poniższe kategorie ofiar uznawane są za szczególnie narażone ze względu na ich cechy osobiste:
 - a) dzieci;
 - b) osoby niepełnosprawne.
2. Do celów niniejszej dyrektywy następujące kategorie ofiar uznawane są za szczególnie narażone ze względu na charakter lub rodzaj przestępstwa, którego padły ofiarą:
 - a) ofiary przemocy seksualnej;
 - b) ofiary handlu ludźmi.
3. Państwa członkowskie zapewniają szybką i indywidualną ocenę wszystkich innych ofiar zgodnie z procedurami krajowymi, w celu ustalenia, czy, ze względu na ich cechy osobiste albo okoliczności, rodzaj lub charakter przestępstwa, są szczególnie narażone na wtórną lub ponowną wiktymizację lub zastraszenie.
4. Państwa członkowskie zapewniają szybką i indywidualną ocenę wszystkich szczególnie narażonych ofiar określonych w ust. 1, 2 i 3, zgodnie z procedurami krajowymi, w celu ustalenia, z jakich środków specjalnych przewidzianych w art. 21 i 22 powinny korzystać. Dokonując tej oceny uwzględnia się życzenia szczególnie

narażonej ofiary, w tym życzenie dotyczące niestosowania wobec niej środków specjalnych.

5. Zakres oceny może być dostosowany odpowiednio do powagi przestępstwa oraz stopnia krzywdy, która jak się wydaje została wyrządzona ofierze.

Artykuł 19

Prawo ofiary do unikania kontaktu z przestępcą

Państwa członkowskie stopniowo ustanawiają warunki niezbędne do zapewnienia możliwości unikania kontaktu między ofiarami i oskarżonymi lub podejrzanymi we wszelkich miejscach, w których ofiary mają osobisty kontakt z organami publicznymi w związku ze statusem ofiary, a w szczególności miejscach, w których prowadzone jest postępowanie karne.

Artykuł 20

Prawo do ochrony ofiar podczas przesłuchania w toku dochodzenia karnego

Państwa członkowskie zapewniają, by:

- a) ofiary były przesłuchiwane bez nieuzasadnionej zwłoki po złożeniu zawiadomienia o przestępstwie we właściwych organach;
- b) liczba przesłuchań ofiar była jak najmniejsza i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to ściśle niezbędne do celów postępowania karnego;
- c) ofiarom mogli towarzyszyć, odpowiednio do przypadkach, ich przedstawiciele prawni lub wybrana osoba, chyba że wydano uzasadnioną decyzję odmowną w stosunku do takiej osoby.

Artykuł 21

Prawo do ochrony szczególnie narażonych ofiar w toku postępowania karnego

1. Państwa członkowskie zapewniają, by szczególnie narażone ofiary, o których mowa w art. 18 korzystały ze środków przewidzianych w ust. 2 i 3 zgodnie z indywidualną oceną przewidzianą w art. 18 ust. 4 oraz regułami swobody sędziowskiej.
2. Szczególnie narażone ofiary mają możliwość korzystania w toku dochodzenia karnego z następujących środków:
 - a) przesłuchanie ofiar przeprowadzane jest w specjalnie zaprojektowanych lub dostosowanych pomieszczeniach;
 - b) przesłuchania ofiary prowadzone są przez odpowiednio przeszkolonych specjalistów, lub z ich udziałem;
 - c) wszystkie przesłuchania ofiary prowadzone są przez te same osoby, chyba że jest to sprzeczne z właściwym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości;

- d) wszystkie przesłuchania ofiar przemocy seksualnej prowadzone są przez osobę tej samej płci.
3. Szczególnie narażone ofiary mają możliwość korzystania w toku postępowania sądowego z następujących środków:
- a) środki pozwalające unikać kontaktu wzrokowego między ofiarami i oskarżonymi, w tym w trakcie składania zeznań, dzięki odpowiednim środkom, w tym wykorzystaniu technologii komunikacyjnych;
 - b) środki na rzecz zapewnienia, by ofiara mogła zostać przesłuchana na sali sądowej nie będąc na niej obecna, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.
 - c) środki pozwalające uniknąć niepotrzebnych pytań dotyczących życia prywatnego ofiary, niezwiązanych z postępowaniem karnym; oraz
 - d) środki umożliwiające przeprowadzenie przesłuchania bez obecności publiczności.

Artykuł 22

Prawo do ochrony dzieci będących ofiarami w toku postępowania karnego

Obok środków przewidzianych w art. 21 państwa członkowskie zapewniają, by, w przypadku gdy ofiarą jest dziecko:

- a) w toku dochodzenia karnego wszystkie przesłuchania dzieci mogły być utrwalane audiowizualnie, a takie utrwalone przesłuchania mogły być wykorzystane, zgodnie z prawem krajowym, jako dowody w postępowaniu przed sądem karnym;
- b) w toku dochodzenia i postępowania przed sądem karnym, organy sądowe wyznaczyły specjalnego przedstawiciela dla ofiary, jeżeli, zgodnie z prawem krajowym, osoby, na których spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a ofiarą, lub jeżeli dziecko nie ma opieki albo jest odłączone od rodziny.

Artykuł 23

Prawo do ochrony prywatności

- 1. Państwa członkowskie zapewniają, by organy sądowe mogły przyjmować w toku postępowania sądowego odpowiednie środki na rzecz ochrony prywatności i fotografii ofiar i członków ich rodzin.
- 2. Państwa członkowskie zachęcają media do przyjmowania środków samoregulacji w celu ochrony prywatności, integralności osobistej i danych osobowych ofiar.

Rozdział 6

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 24
Szkolenie praktyków

1. Państwa członkowskie zapewniają, by policja, prokuratorzy oraz personel sądowy otrzymali zarówno ogólne jak i specjalistyczne szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami służące uwrażliwieniu ich na potrzeby ofiar oraz mające uświadomić im potrzeby ofiar oraz konieczność traktowania ich w sposób bezstronny, z szacunkiem i profesjonalnie.
2. Państwa członkowskie zapewniają sędziom dostęp zarówno do ogólnych jak i specjalistycznych szkoleń mających uświadomić im potrzeby ofiar oraz konieczność traktowania ich w sposób bezstronny, z szacunkiem i profesjonalnie.
3. Państwa członkowskie podejmują środki na rzecz zagwarantowania, by osoby udzielające wsparcia ofiarom oraz świadczące usługi sprawiedliwości naprawczej otrzymały odpowiednie szkolenie na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami oraz przestrzegały norm zawodowych w celu zagwarantowania, by usługi takie były świadczone w sposób bezstronny, z szacunkiem i profesjonalnie.
4. Stosownie do odpowiednich obowiązków oraz rodzaju i poziomu kontaktów praktyka z ofiarami, szkolenie obejmuje co najmniej kwestie dotyczące wpływu przestępstwa na ofiary, zagrożenia zastraszeniem, ponowną i wtórną wiktyimizacją oraz tego, jak można ich uniknąć, jak również dostępności i znaczenia wsparcia dla ofiar.

Artykuł 25
Współpraca i koordynacja usług

1. Państwa członkowskie współpracują na rzecz ułatwienia skuteczniejszej ochrony praw i interesów ofiar w postępowaniu karnym, czy to w formie sieci bezpośrednio powiązanych z systemem sądowym, czy też poprzez powiązania między organizacjami udzielającymi wsparcia ofiarom, w tym poprzez wspieranie europejskich sieci zajmujących się sprawami ofiar.
2. Państwa członkowskie zapewniają, by organy które pracują z ofiarami lub zapewniają im wsparcie współpracowały na rzecz właściwego reagowania na potrzeby ofiar oraz minimalizacji negatywnego wpływu przestępstwa, zagrożenia wtórną lub ponowną wiktyimizacją oraz obciążenia ofiar wynikającego z kontaktów ofiary z organami wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

Rozdział 7

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 26
Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do dnia [dwa lata od daty przyjęcia].
2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów prawa krajowego przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą oraz tabelę korelacji pomiędzy tymi przepisami a niniejszą dyrektywą.
3. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonywania takiego odniesienia określane są przez państwa członkowskie.

Artykuł 27
Dostarczanie danych i statystyk

Państwa członkowskie przekazują Komisji Europejskiej dane na temat stosowania krajowych procedur dotyczących ofiar przestępstw najpóźniej do dnia [dwa lata od daty przyjęcia].

Artykuł 28
Zastąpienie

Niniejszym zastępuje się decyzję ramową 2001/220/WSiSW w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu na transpozycję do prawa krajowego.

W stosunku do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odesłania do decyzji ramowej traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 29
Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 30
Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodniczący

W imieniu Rady
Przewodniczący